

דעות

האם ישראל על סף מלחמת אזרחים?

התראות במייל

שאל אריאלי

20:00 • 21 במרץ 2024

Powered by **Trinity Audio**

האזינו לכתבה

1.0x

00:00

14:30

מדינת ישראל נתונה במאבק פנימי מאז מלחמת ששת הימים, בין אלו שראו בשטחים שנכבשו פיקדון ליישוב הסכסוך עם העולם הערבי, לבין המשיחיים הלאומניים, שראו בניצחון במלחמה צעד בדרך לגאולה. ביטויי המאבק החריפו עם הזמן, ככל שישאל החזירה שטחים במסגרת הסכמי השלום עם מצרים וירדן, ובעיקר בהסכמי אוסלו עם אש"ף. עתיד ההפיכה המשטרית וההשלכות של אירועי ה-7 באוקטובר יכריעו אם החברה בישראל תעשה את הצעד האחרון ותיכנס למלחמת אזרחים אלימה.

כדי להבין את הקביעה הזאת, יש להבין כיצד כל צד תופש את האירועים הללו במסגרת אמונת היסוד שלו, בהקשר של הקמת מדינת ישראל, מהותה וקיומה. המיתוס המשיחי של אנשי "גוש אמונים" לדורותיו, מבית מדרשם של הרבנים קוק, הראי"ה (אברהם יצחק הכהן) והרצ"ה (צבי יהודה הכהן), הוא ייחודי. הוא לא נובע, כפי שנהוג לחשוב בטעות, מעומק צרה וייאוש אשר מוליכים כמיהה לעתיד טוב יותר עם בוא המשיח, אלא מתפישה הפוכה.

לא תחושת הכישלון מעוררת אותו, אלא תחושת ההצלחה והמימוש לקראת גאולה. על פי תפישה זו, יש זמנים שבהם זרעי הגאולה נובטים לנגד עינינו, מה שמכונה "סימני הקץ המגולה": למשל, הצהרת בלפור, החלטת החלוקה, הניצחונות במלחמת העצמאות ובששת

הימים, כל אלה מראים כי הקב"ה החליט לגאול את עם ישראל, ומבטיחים את הגאולה.

כשהרב הצבאי הראשי שלמה גורן נשאל בזמנו כיצד הוא רואה את מדינת ישראל משתלבת בחזון הגאולה המשיחית של עם ישראל, הוא ענה: "ההלכה שוללת את האפשרות של מצב ביניים בתהליך ההיסטורי, ומכירה בשלוש תקופות בלבד: האחת, מכיבוש הארץ על ידי יהושע בן נון עד חורבן בית המקדש, השנייה, תקופת הגלות, השלישית, התקופה המשיחית. אני מאמין שאנחנו נמצאים עכשיו בתחילת התקופה הזו... אני מאמין באמונה שלמה שנזכה לראות בהקמת בית המקדש" ("ידיעות אחרונות", 16.4.1965).

ביכולת לזהות את התוכנית האלוהית ואת "סימני הקץ המגולה" ניחנים רק חברי הקבוצה הזו, כפי שהסביר הרצי"ה את ההצבעה באו"ם על החלטת החלוקה 1947: "מי שהיה נוכח בישיבת האו"ם כשהחליטו על הקמת מדינת ישראל, והיו לו עיניים אמיתיות, היה רואה מי הוא היושב ראש האמיתי באותה ישיבה, שזה לא טריגבלי, הנציג השוודי שישב שם עם הפטיש, אלא הקב"ה ישב שם והחליט: ארגנטינה — כן. בוליביה — לא. ברזיל — נמנעת. ובסוף סיכום הקולות — כן" (אתר המכללה "אורות ישראל").

מכאן שסימני הקץ המגולה הם השלבים המעידים על הצלחה כל עוד הם ממשיכים להופיע. זוהי הצלחה שאסור להפסיקה. למה? כי כפי שהרמב"ם מסביר, רק הישגים היסטוריים לבדם, עד להצלחה המוחלטת, הם אבן הבוחן המובהקת בכל שלב ושלב לאמיתות של התהליך המשיחי. רבי שם טוב אבן גאון כתב במאה ה-14: "ולא נתברר, כי אם על ידי ההצלחה, כפי שכתב הרמב"ם".

ומהי ההצלחה? כך תיאר אותה חנן פורת: "אין קיבוץ גלויות, תקומת המדינה וביטחונה אלא נדבכים ראשונים... לפנינו עוד יעדים כבירים שהם חלק אינטגרלי של הציונות, ובראשם: הקמת 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש', השבת שכינה לציון, כינון ממלכת בית דוד ובניין בית המקדש — כנקודת מפתח לתיקון עולם במלכות שדי".

על רקע תפישה זו ניתן להבין את ההפיכה המשטרית ואת ניסיונות החקיקה של ממשלת נתניהו הנוכחית, המונהגת על ידי בצלאל סמוטריץ', איתמר בן גביר וחבריהם ממפלגות הקואליציה. זו נועדה להסיר את המכשולים הארציים בדרך לריבונות יהודית בכל ארץ-ישראל: סירוס הרשות השופטת ובראשה בג"ץ מלפעול נגד החלטות הממשלה, גם אם הן סותרות את ערכי מגילת העצמאות, חוקי היסוד והמשפט הבינלאומי; חיסול התנאים שיאפשרו לאופוזיציה להחליף את הקואליציה בבחירות; השתקת התקשורת העצמאית והביקורתית ושליטה בה עד לגיוסה המלא; דיכוי היוצאים נגד מדיניות הממשלה ועוד.

אם ישראל תבחר בדרך מדינית ליישוב הסכסוך, יתברר שהמשיחיים שכחו מ"ביחד ננצח" והם ערוכים להילחם על א"י השלמה

הפרשנות שנותנים המשיחיים לאירועי ה-7 באוקטובר זהה לפרשנות שלהם את השואה. הרצי"ה מסביר, כי השואה היא בעצם חלק מהתוכנית האלוהית. יש לו הסבר מנוגד לזה של האדמו"ר מסאטמר, רבי יואל טייטלבוים, שראה בציונות המודרנית את הסיבה לשואה, משום שהפרה את שלוש השבועות שהשביע הקב"ה את עם ישראל בצאתו לגלות, ובראשן "אין לעלות בחומה", שפירושה איסור דחיקת הקץ וחובה להמתין בשקט לביאת המשיח.

ההסבר של הרצי"ה לשואה נסמך על הגמרא, המוסיפה שבועה נוספת: "שלא ירחיקו את הקץ". דהיינו, יש להימנע ממעשים שיגרמו לגאולה להתרחק. לפיכך, השואה התרחשה משום שבזמן שההשגחה העליונה פתחה את השערים והראתה שאלוהים חפץ שנעלה לארץ ישראל, לא עלו היהודים (בתקופת המנדט), ובכך עברו על השבועה הנ"ל ונענשו: "עם ישראל נלקח, נחתך מעומק הגלות אל מדינת

ישראל. שפיכות הדמים של ששת המיליונים זהו חיתוך ממשי בגוף הלאומי. העם כולו מקבל ניתוח שמימי על ידי המשחיתים יימח שמם" (הרצ"ה, "ארץ הצבי").

ואולם, יש תמורה לנענשים בדמות חזרה לנתיב הגאולה שהיא לב ייעודו של העם היהודי, כפי שממשיך ומסביר הרצ"ה: "מתוך החיתוך האכזרי... מתגלה עניין חיינו, של תחיית האומה ותחיית הארץ". מכאן "ברור" שאם עם ישראל ימעד שוב ולא ינצל את ה"עובדה" שאלוהים הוביל אותו לניצחון במלחמת ששת הימים ולכיבוש כל הארץ, ויפסיק את המהלכים של התיישבות והחלת הריבונות היהודית על כל הארץ, יוטל עליו שוב עונש כבד מנשוא.

מבחינת המשיחיים המלחמה בעזה היא גם ההזדמנות להסלים את הטרור היהודי נגד הפלסטינים בגדה כדי להביא לעימות כולל

ברוח זו גם מוסבר הטבח בתושבי הנגב המערבי ב-7 באוקטובר. פרופ' יואל אליצור כתב שבוע לאחר השבת הארוכה ההיא במאמר באתר "סרוגים", שהטבח שביצע חמאס הוא חלק מהתוכנית האלוהית לישראלים ש"מביאים אסונות על עם ישראל ומסכלים את התוכנית האלוהית". הוא קשר בין הטבח לבין החילוניות ואיקידום רעיון "ארץ ישראל השלמה". כלומר, הקב"ה השתמש בחמאס, כמו בנאצים, כדי לפגוע באלה שמסרבים לשתף פעולה עם תוכניתו.

השלים אותו שר האוצר בצלאל סמוטריץ' שאמר (בריאיון ל"כאן 11" ב-1.11.2023): "אולי היינו צריכים לקבל את המכה הנוראה והכואבת הזאת כדי להיזכר שנייה אחת מי אנחנו ומה אנחנו". כלומר, זה קרה בכדי שהעם היהודי יזכור מהו ייעודו בתהליך המשיחי. גם כאן יש תמורה למחיר: השימוש האלוהי בחמאס כדי לתקוף את ישראל הוא שאפשר לישראל לתקן את ה"טעות" של תוכנית ההתנתקות, ששיבשה את התוכנית האלוהית, ולכבוש מחדש את רצועת עזה.

להשלמת התיקון, כמו שרבים מהמשיחיים מרבים לומר באחרונה, יש לחדש את ההתיישבות היהודית בעזה, לרוקן אותה מיושביה ולספחה לישראל. לשיטתם, זה יהיה הישג בעל משמעות היסטורית, שיצדיק גם את החללים הרבים בקרב צה"ל. כפי שאמרה השרה אורית סטרוק: "שיבה לחבל עזה תהיה כרוכה בקורבנות רבים, אבל בסופו של יום מדובר בחלק מארץ ישראל, זה יקרה כשעם ישראל יבשיל לזה, לדאבוני הרב זה יעלה לנו במחיר דמים" (ערוץ 7, 21.3.2023).

מבחינת המשיחיים המלחמה בעזה היא גם ההזדמנות להסלים את הטרור היהודי נגד הפלסטינים בגדה כדי להביא לעימות כולל, שבסופו תסולק הרשות הפלסטינית, והפלסטינים בגדה המערבית ובעזה יעמדו בפני שלוש הברירות שנכללות ב"תוכנית ההכרעה" שהשיק סמוטריץ' ב-2017: "מי שרוצה לברוח – יברח; מי שרוצה להשלים – ישלים; מי שרוצה לעשות מלחמה – יעשה".

איור: עמוס בידרמן

מכאן שהחזרת סיני למצרים, העברת שטחי A ו-B לרשות הפלסטינית, תוכנית ההתנתקות ופינוי המאחזים הלא חוקיים – כל אלה היו סימנים הפוכים ל"קץ המגולה". הם מעידים כי סופו של התהליך אינו הצלחה ב"הורשת הארץ". לכן אמרה סטרוק באותו ריאיון, כי שיבת המתנחלים לחומש שפונתה בהתנתקות היא "הנקודה הארכימדית", שממנה מתחיל התיקון של חטא ההתנתקות ושל הנסיגות בכלל. "מדינת ישראל עולה בחזרה אל דרך המלך של ההתקדמות, במקום דרך הנסיגות שהיתה קודם". כלומר, המלחמה בעזה נתפשת כהמשך של התהליך המתקן שהממשלה הנוכחית מובילה, בכל מחיר. מבחינתה, אירועי ה-7 באוקטובר וכיבוש הרצועה הם ההוכחה לכך.

לעומת זאת, הציבור החילוני היהודי בישראל רואה באירועים כמו הצהרת בלפור אבני דרך בהקמתה ובשמירה על קיומה של מדינה לעם היהודי במולדתו, תוך התבססות על צידוקים מדיניים, היסטוריים, משפטיים ומוסריים, גם אם חלקם שונים מאלה שליוו את הקמתן של

מדינות לאום אחרות לאחר מלחמת העולם הראשונה. ציבור זה רואה בישראל "מקלט בטוח לעם היהודי", המתקיים לאור ערכי מגילת העצמאות ובראשם דמוקרטיה, שוויון וחברות בקהילה הבינלאומית.

חזון זה, שראשיתו בתפישת "האבות המייסדים" של המדינה, יחדל להתקיים אם ההפיכה המשטרית תצליח. הוא יכול להתקיים כיום רק בהפרדות מדינית מהפלסטינים, במסגרת הרעיון של שתי מדינות. לפיכך, אירועי ה-7 באוקטובר נתפשים כמחיר שהיה אפשר למנוע, פרי הבאושים של מדיניות נתניהו והחלומות המשיחיים של חברי ממשלתו. אמנם סקרים מראים על ירידה בתמיכה בפתרון שתי המדינות בחברה היהודית, אך עדיין יש בה רוב לתומכים בהפרדות מהפלסטינים.

תפישה זו נהנית מתמיכה גורפת של הקהילה הבינלאומית. בעקבות המחיר היקר והמיותר שגבו אירועי ה-7 באוקטובר והמלחמה בעזה מישראל, ולנוכח ההרס ברצועת עזה, עם יותר מ-100 אלף נפגעים, הסלמה אזורית ועוד — הקהילה הבינלאומית הפנימה כי היא חייבת ליטול תפקיד פעיל יותר ליישום פתרון שתי המדינות. כך למשל הכריז שר החוץ של האיחוד האירופי, ז'וזף בורל, כי "פתרון שתי המדינות צריך להיכפות על שני הצדדים מבחוץ" (31.1).

הפרשנות שנותנים המשיחיים לאירועי ה-7 באוקטובר זהה לפרשנות שלהם את השואה. הרצי"ה מסביר, כי השואה היא בעצם חלק מהתוכנית האלוהית

החלוקה האידיאולוגית בין שני הציבורים מלמדת, כי המושגים "ימין" ו"שמאל", היום יותר מתמיד, אינם רלוונטיים למערכת הפוליטית ולחברה בישראל. הם יכולים להתקיים רק כשני קצוות ברצף אחד, שמבוסס על חזון משותף — אלא שלשני הציבורים הללו בישראל אין חזון משותף. מנחם בגין, איש הימין, אמנם שאף למימוש חזון

ארץ־ישראל השלמה, אך התחייב ב-1972 לחזון של "האבות המייסדים": "הציונות ... אלה יסודותיה בארץ ישראל, אשר זכותנו עליה אינה ניתנת לערעור, יהיה רוב יהודי, מיעוט ערבי, ושוויון זכויות לכולם. לא סטינו ולא נסטה מתורה זו, שבה מקופלת צדקת ענייננו".

בסוף דצמבר 1977, מיד לאחר שנבחר לראש הממשלה, התייחס בגין למשיחיים: "אמרתי פעם בוויכוח לאנשי גוש אמונים... יש לכם חולשה אחת — פיתחתם בקרבכם איזה תסביך של משיחיות". כיום, לכל אחת משתי הקבוצות יש חזון שונה. תובנה זו מגחיכה את הולדתן של מפלגות המרכז, ואת ההתאהבות של הבוחר הישראלי במרכז שלמעשה אינו קיים. כי בלי בחירה באחד מהחזונות, מנהיגי המרכז המדומיין פועלים בתוך ריק רעיוני שאינו יכול להיתרגם למעשים, וכל ייעודם בממשלות האחרונות הוא לשמש "חמורו של משיח".

אם ישראל תתבצר עם ממשלתה בעמדתה, כפי שכבר עולה מתוכנית "היום שאחרי" שהציג נתניהו, תמשיך בהפיכה המשטרית ותתפוש את ה-7 באוקטובר והמלחמה כאירועים המבטיחים לעד את שליטתה בשטחים ובעם הפלסטיני שחי בהם, היא תיגרר לעימותים אלימים מאוד בין המשטרה ותומכי ההפיכה המשטרית, לבין מתנגדיה. במקביל היא תיגרר — תוך חולשה כלכלית, ביטחונית, חברתית ומוסרית — לעימותים מסוגים שונים עם העם הפלסטיני, העולם הערבי והקהילה הבינלאומית ובראשה ארה"ב. אין הדבר הזה מטריד את המשיחיים, כפי שכתב הרצ"ה בזמנו: "אמר משהו הערב ברדיו, שמדינת ישראל תלויה באמריקה, ושנחנו מוכרחים להתחשב איתם. זו ממש כפירה במעשה ה'. אנחנו לא תלויים באמריקה, אנחנו תלויים בקב"ה" (אתר מכללת "אורות ישראל").

אם ישראל תאמץ מחדש את הדרך המדינית ליישוב הסכסוך על פי ההחלטות הבינלאומיות — אחרי שתשתחרר מנתניהו, שכל מעייניו נתונים להישרדותו הפוליטית — היא תגלה כי הסיסמה "ביחד ננצח" חשובה בעיני המשיחיים הלאומיים כקליפת השום. אם ישראל המתפכחת לא תשכיל להיערך בתוכה, מבחינה ביטחונית, חברתית וערכית, לקראת מהלכים ליישוב הסכסוך בדרך מדינית, היא עלולה

למצוא את עצמה מתמודדת עם האיום שהנחיל הרצ"ה למאמיניו המתחמשים בעזרת בן גביר: "אמרתי וכתבתי שעל יהודה ושומרון, יריחו והגולן, תהיה מלחמה ואין להעלות על הדעת שום ויתורים... אין לנו לבגוד אלא להוסיף תוקף ועוז של קידוש השם".

על ממשלת ישראל האחרת לאמץ את דבריו של יצחק רבין שכתב: "נגד תפישתם הבסיסית, הנוגדת את בסיסה הדמוקרטי של ישראל, היה הכרח להיאבק מאבק אידיאי החושף את המשמעות האמיתית של עמדות הגוש (אמונים) ודרכי פעולתו, ולהוביל למהלך של הסדר קבע עם הפלסטינים" (מתוך "פנקס שירות"). רק כך, על פי הרציונל של אמונתם, יבינו גם הם את מה שאמור היה להיות מובן לכולם: כי מדובר במשיחיות שקר שמובילה את ישראל אל אובדנה.

ד"ר אריאלי (אל"מ במיל') עומד בראש קבוצת המחקר "תמרור"

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ פלסטינים

+ רצועת עזה

+ מלחמת חרבות ברזל

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

